

EHDOTUS ERÄITÄ ELINTARVIKKEITA KOSKEVISTA VAATIMUKSISTA ANNETTAVAKSI MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN ASETUKSEKSI

Lainsäädännön muutostarpeet

Elintarvikelain (23/2006) ja ennen sitä voimassa olleen elintarvikelain (361/1995) nojalla on annettu eräitä elintarvikkeita koskevia kansallisia säädöksiä. Osa näistä koskee elintarvikkeita, joita koskevista vaatimuksista säädetään nykyisin EU-lainsäädännössä. Osa koskee tuotteita, joiden osalta vaatimuksia ei ole EU-lainsäädännössä yhdenmukaistettu. Jäsenvaltiot voivat tällaisilla alueilla antaa kansallisia säännöksiä edellyttäen, että noudattavat EU:n perussopimuksen velvoitteita. Kansallisilla säännöksillä ei saa rajoittaa tavaroiden vapaata liikkuvuutta, elleivät rajoitukset ole perusteltua perussopimuksessa (SEUT art. 36) mainituista syistä. Kansallisten toimenpiteiden tulee lisäksi olla tarpeen tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi sekä oikeasuhteisia tavoitteisiin nähden.

Eräät kansalliset tuotekohtaiset säädökset eivät ole enää sisällöltään ajan tasalla eivätkä ne välttämättä täytä EU:n perussopimuksen vaatimuksia. Tästä syystä näiden säännösten perusteella ei voida estää toisesta jäsenvaltiosta peräisin olevien tuotteiden saattamista Suomen markkinoille, vaikka tuotteet eivät täyttäisi Suomen kansallisia vaatimuksia.

Maa- ja metsätalousministeriö ehdottaa seuraavien säädösten kumoamista:

- kauppa- ja teollisuusministeriön päätös kananmunista ja muista linnunmunista (1331/1995),
- kauppa- ja teollisuusministeriön päätös lihasta ja lihatuotteista (138/1996),
- kauppa- ja teollisuusministeriön päätös makkararan koostumuksesta ja pakkausmerkinnöistä (139/1996),
- kauppa- ja teollisuusministeriön asetus jäätelöstä (4/1999),
- kauppa- ja teollisuusministeriön asetus mehuista ja tietyistä vastaavista valmisteista (943/2004),
- kauppa- ja teollisuusministeriön asetus ruokasienten kaupan pitämisestä (489/2006),
- kauppa- ja teollisuusministeriön asetus ruokaperunan kaupan pitämisestä (690/2006), sekä
- kauppa- ja teollisuusministeriön asetus juustosta (856/2007).

Kumottavaksi ehdotettuihin säädöksiin sisältyy eräitä merkintävaatimuksia, joiden säilyttämistä kansallisessa lainsäädännössä pidetään edelleen perusteltuna. Nämä säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi uuteen eräitä elintarvikkeita koskevista vaatimuksista annettavaan maa- ja metsätalousministeriön asetukseen.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elintarviketietojen antamisesta kuluttajille (EU) N:o 1169/2011 (kuluttajainformaatioasetus) tuli voimaan 12.12.2011. Asetuksella kumotaan 13.12.2014 lukien elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä koskeva direktiivi 2000/13/EY sekä elintarvikkeiden ravintoarvomerkintöjä koskeva direktiivi 90/496/ETY. Kun mainitut direktiivit kumotaan, myös kansalliset säädökset, joilla direktiivit on pantu täytäntöön, tullaan kumoamaan. Edelleen joudutaan kuitenkin kansallisesti säätämään mm. pakollisten tietojen kielivaatimuksista sekä pakkaamattomista elintarvikkeista vaadittavista tiedoista. Näitä säädösmuutoksia tehtäessä tullaan uudelleen arvioimaan myös nyt säilytettäväksi ehdotettavien kansallisten merkintämääräysten tarpeellisuus.

Asetusehdotuksen sisältö

1 § Soveltamisala

Asetusehdotuksessa säädetään tiedoista, joita eräistä elintarvikkeista vaaditaan sen lisäksi, mitä elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä on muualla säädetty. Vaatimukset vastaavat kumottavaksi ehdotettuihin säädöksiin sisältyviä vaatimuksia.

2 § Luokittelemattomista kananmunista annettavat tiedot

Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös kananmunista ja muista linnunmunista (1331/1994) ehdotetaan kumottavaksi. Kananmunia ja muita linnunmunia koskevan kansalliset vaatimukset sisältyvät pääosin maatalouden yhteisistä markkinajärjestelyistä annettuun neuvoston asetukseen (EY) N:o 1234/2007 sekä komission asetukseen (EY) N:o 589/2008 neuvoston asetuksen (EY) N:o 1234/2007 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä munien kaupan pitämisen vaatimusten osalta. Näihin EU-säädöksiin sisältyvät munien laatua, käsittelyä ja kaupanpitoa koskevat vaatimukset sekä vähimmäissäilyvyysaika koskeva vaatimus. Myyntiaikaa koskeva vaatimus on eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieniasäätelyssä (EY) N:o 853/2004.

Komission asetuksen (EY) 589/2008 34 artiklassa annetaan Suomelle alueellisesti rajattu poikkeus kyseisen asetuksen ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1234/2007 vaatimuksista silloin, kun tuottaja toimittaa munia suoraan vähittäiskauppaan. Komission asetuksen liitteen III mukaan asetuksen 34 artiklassa tarkoitetut Suomen alueet ovat Lapin lääni, Oulun lääni, Itä-Suomen läänissä sijaitsevat Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon maakunnat sekä Ahvenanmaan lääni. Näillä alueilla tuottajan suoraan vähittäiskauppaan myymistä munista olisi annettava asetusehdotuksen 2 §:n mukaiset tiedot.

3 § Makkarasta annettavat tiedot

Makkaran koostumuksesta ja pakkausmerkinnöistä annettu kauppa- ja teollisuusministeriön asetus (139/1996) ehdotetaan kumottavaksi. Kansalliseen säädökseen sisältyviä määritelmiä ei pidetä enää perusteltuina. Lihan ja mekaanisesti erotetun lihan määritelmät sisältyvät elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä koskevaan lainsäädäntöön. Makkaroiden ryhmittely asetuksen mukaisella tavalla ei vastaa täysin kaupanpidon käytäntöjä eikä ryhmien määrittelyä kansallisessa lainsäädännössä pidetä enää perusteltuna. Tarvittaessa Evira voi antaa ohjeita makkaroiden ryhmittelystä.

Makkaran koostumusta ja A-luokan makkaroita koskevien vaatimusten sisällyttämistä kansalliseen lainsäädäntöön ei pidetä enää perusteltuna. Näiden kansallisten säännösten perusteella ei voida estää toisesta EU-jäsenvaltiosta peräisin olevien tuotteiden saattamista Suomen markkinoille, vaikka kyseiset tuotteet eivät täyttäisi Suomen kansallisia vaatimuksia. Kansallisten vaatimusten soveltaminen kotimaisiin tuotteisiin on puolestaan ristiriidassa elintarvikealan toimijoiden yhdenvertaisen kohtelun periaatteen kanssa.

Määritelmä "muu lihaan verrattava valmistusaine" otettiin kansalliseen lainsäädäntöön sen jälkeen, kun EU:n pakkausmerkintädirektiiviin sisällytettiin ainesosa käytetyn lihan määritelmä. Samassa yhteydessä kansallisia makkaran koostumusta ja A-luokan makkaroita koskevia vaatimuksia muutettiin niin, että aiemmin pelkästään lihalle asetetut kriteerit asetettiin lihan ja muiden lihaan verrattavien valmistusaineiden yhteismäärälle. Makkaran koostumusta ja A-luokan makkaroita koskevien vaatimusten kumoamisen myötä määritelmä "muu lihaan verrattava valmistusaine" tulee tarpeettomaksi.

Makkarasta annettavia tietoja koskevat vaatimukset sisältyvät pääosin elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä koskevaan lainsäädäntöön. Makkaran olennainen ainesosa on lähtökohtaisesti liha ja lihan määrä on ilmoitettava pakkausmerkintälainsäädännön edellyttämällä tavalla. Ainesosat on soveltuvin osin ilmoitettava niiden yksilöllisellä nimellä. Lihan ja mekaanisesti erotetun lihan osalta on ilmoitettava myös eläinlaji. Pakkausmerkintälainsäädännön mukaan pakollisiin merkintöihin kuuluu myös tarvittavat käyttöohjeet. Kuluttajainformaatioasetus edellyttää, että mikäli elintarvikkeessa normaalisti käytetty ainesosa on korvattu jollakin muulla ainesosalla, elintarvikkeen nimen yhteydessä on selkeästi mainittava se ainesosa, jota korvaamiseen on käytetty. Eli jos makkaran olennainen raaka-aine olisi jotain muuta kuin lihaa, tästä tulisi ilmoittaa tuotteen nimen yhteydessä. Kuluttajainformaatioasetuksen mukaiseen pakolliseen ravintoarvomerkinntään sisältyy tieto elintarvikkeen sisältämän rasvan kokonaismäärästä. Koska ravintoarvomerkinntä tulee pakolliseksi vasta 5 v. siirtymäajan jälkeen, makkarassa tulisi asetusehdotuksen 3 §:n mukaisesti ilmoittaa sen keksimääräinen rasvapitoisuus painoprosentteina valmistushetkellä tai ilmoitettuna siten kuin ravintoarvomerkinntästä erikseen säädetään.

4 § Ruokaperunasta annettavat tiedot

Ruokaperunan kaupan pitämisestä annettu kauppa- ja teollisuusministeriön asetus (690/2006) ehdotetaan kumottavaksi. Asetuksen säännöksiä ei sovelleta ruokaperunaan, jota on laillisesti pidetty kaupan toisessa EU-jäsenvaltiossa tai ETA-valtiossa. Erityisten vaatimusten soveltamista kotimaisille ja ETA-alueen

ulkopuolelta tuotaville ruokaperunoille voidaan puolestaan pitää ristiriitaisena elintarvikealan toimijoiden yhdenvertaisen kohtelun periaatteen kanssa. Elintarvikkeena käytettävistä raaoista ja kuorimattomista ruokaperunoista olisi annettava asetusehdotuksen 4 §:n mukaiset tiedot.

5 § Korvasienistä annettavat tiedot

Ruokasienten kaupan pitämisestä annettu kauppa- ja teollisuusministeriön asetus (489/2006) ehdotetaan kumottavaksi. Elintarvikkeena myytäviä ruokasieniä ja niistä tehtyjä sienivalmisteita koskevia kansallisia säännöksiä ja erityisesti kauppasieniluettelon (Eviran määräys 3/2007, 16.4.2007) vahvistamista on perusteltu sillä, että näiden säännösten avulla varmistetaan myytävien sienien turvallisuus. Asetuksen vaatimuksia ei kuitenkaan sovelleta sieniin eikä sienivalmisteisiin, jotka on laillisesti poimittu, valmistettu ja/tai pidetty kaupan EU-jäsenvaltiossa tai ETA-valtiossa. Erityisten vaatimusten soveltamista kotimaisiin ja ETA-alueen ulkopuolelta poimittuihin tai valmistettuihin sieniin tai sienivalmisteisiin voidaan puolestaan pitää ristiriitaisena elintarvikealan toimijoiden yhdenvertaisen kohtelun periaatteen kanssa.

Kauppasieniluettelon laatiminen ja ylläpitäminen säädettiin asetuksella 489/2006 Eviran tehtäväksi. Kauppasieniluettelo koskevien vaatimusten soveltaminen on osoittautunut tietyissä tapauksissa ongelmalliseksi, esimerkiksi suhteessa uuselintarvikkeita tai ravintolisiä koskevaan lainsäädäntöön. Kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksen (489/2006) kumoamisen jälkeen Evira voisi edelleen ylläpitää ohjeellista kauppasieniluettelo.

Korvasienten oikea käsittely on ehdoton edellytys sienten turvalliselle käytölle. Muuhun kuin teolliseen tarkoitukseen myytävistä tuoreista tai kuivatuihin korvasienistä olisi annettava asetusehdotuksen 5 §:n mukainen varoitus sienten myrkyllisyydestä sekä käsittelyohje.

6 § Juusto, sulatejuusto ja juustovalmiste

7 § Juustosta, sulatejuustosta ja juustovalmisteesta annettavat tiedot

Juustoa koskeva kansallinen säädös (KTMa 856/2007) ehdotetaan kumottavaksi. Juuston, sulatejuuston ja juustovalmisteiden määrittelemistä säädettäisiin asetusehdotuksen 6 §:ssä. Määritelmät vastaavat voimassa olevan lainsäädännön määritelmiä. Kuluttajainformaatioasetuksen mukaiseen pakolliseen ravintoarvomerkinntään sisältyy tieto elintarvikkeen sisältämän rasvan kokonaismäärästä. Koska ravintoarvomerkinntä tulee pakolliseksi vasta 5 v. siirtymäajan jälkeen, juustosta, sulatejuustosta ja juustovalmisteesta tulisi asetusehdotuksen 7 §:n mukaisesti ilmoittaa valmisteen keskimääräinen rasvapitoisuus painoprosentteina valmistushetkellä tai ilmoitettuna siten kuin ravintoarvomerkinntästä erikseen säädetään.

Maatalouden yhtenäisistä markkinajärjestelyistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1234/2007 mukaan juusto-nimitystä voi käyttää vain tuotteesta, jossa mikään ainesosa ei korvaa osittain tai kokonaan mitään maidon ainesosaa. Juustojen koostumusta tai tuotenimiä koskevia säännöksiä EU-lainsäädännössä ei ole. Codex-standardit sisältävät paljon yksityiskohtaisia säännöksiä erilaisten juustojen koostumuksesta ja tuotenimistä. Eräillä EU-mailla on juustoja koskevia kansallisia säännöksiä, jotka perustuvat pääsääntöisesti Codex-standardeihin tai Kansainvälisen Meijeriteollisuusliiton (IDF) standardeihin.

8 § Mehu ja kasvistäysmehu

9 § Mehusta ja kasvistäysmehusta annettavat tiedot

Hedelmästäysmehuista ja nektarista säädetään neuvoston direktiivillä 2001/112/EY, joka on pantu kansallisesti täytäntöön maa- ja metsätalousministeriön asetuksella 1054/2010. Mehuista ja tietyistä vastaavista valmisteista annettua kansallista säädöstä (KTMa 943/2004) ei sovelleta tuotteisiin, jotka kuuluvat asetuksen 1054/2010 soveltamisalaan. EU-lainsäädännössä ei ole säännöksiä kasvistäysmehujen eikä myöskään laimennettuna juotavien mehujen osalta. Direktiiviä 2001/112/EY ollaan parhaillaan muuttamassa niin, että sen soveltamisalaan sisällytetään myös tomaattistäysmehu. Muut kasvistäysmehut olisivat jatkossakin EU-lainsäädännön ulkopuolella.

Mehuja ja tiettyjä vastaavia valmisteita koskeva kansallinen säädös (KTMa 943/2004) ehdotetaan kumottavaksi. Mehun ja kasvistäysmehun määrittelemistä säädettäisiin asetusehdotuksen 8 §:ssä. Määritelmät vastaisivat voimassa olevan lainsäädännön määritelmiä. Mehuja koskevan kansallisen

säädöksen kumoamisen myötä mehun täysmehupitoisuutta koskeva vaatimus poistuisi lainsäädännöstä, mutta mehun täysmehupitoisuus tulisi kuitenkin edelleen ilmoittaa pakkausmerkinnöissä. Mehusta ja kasvistäysmehusta olisi annettava asetusehdotuksen 9 §:n mukaiset tiedot.

Liha ja lihatuotteet

Lihasta ja lihatuotteista annettu kauppa- ja teollisuusministeriön päätös (138/1996) ehdotetaan kumottavaksi. Kansallisen säädöksen vaatimukset sisältyvät pääosin voimassa olevaan EU-lainsäädäntöön tai muuhun kansalliseen lainsäädäntöön. Lihan, raakalihavalmisteen, lihavalmisteen ja jauhelihan määritelmät ovat eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieniasäätelyssä (EY) N:o 853/2004. Kansallisen lihatuotemääritelmän säilyttämistä ei pidetä tarpeellisenä. Lihan, raakalihavalmisteen ja lihavalmisteen säilytys- ja myyntilämpötiloista, vähittäismyyntipaikassa tapahtuvasta jauhelihan valmistuksesta ja myyntiajoista sekä jauhetun maksan valmistuksesta säädetään ilmoitettavien elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta annettavassa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (huoneistoasetus). Ryhmänimen "liha" käytöstä ainesosaluettelossa säädetään elintarvikkeiden pakkausmerkintöjä koskevassa lainsäädännössä. Teollisesti valmistetun jauhelihan koostumusta (rasvapitoisuus ja sidekudosproteiinisuhde) ja pakkausmerkintöjä koskevat vaatimukset ovat EU:n hygienialainsäädännön siirtymäajoista annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 1162/2009. Tulevaisuudessa vaatimukset ovat kuluttajainformaatioasetuksessa (EU) N:o 1169/2011 eikä merkintävaatimusten osalta tehdä enää eroa sen suhteen, onko jauheliha valmistettu teollisesti vai vähittäismyymälässä.

Jäätelö

Jäätelöstä annettu kauppa- ja teollisuusministeriön asetus (4/1999) ehdotetaan kumottavaksi. Kansallinen säädös on valmisteltu aikana, jolloin Suomen markkinoilla oli lähes yksinomaan kotimaista jäätelöä. Nykyisin tilanne on toinen. Unionilainsäädännössä ei ole jäätelöä koskevia vaatimuksia. Kansallisen säädöksen perusteella ei voida estää toisesta jäsenvaltiosta peräisin olevien tuotteiden saattamista Suomen markkinoille, vaikka kyseiset tuotteet eivät täyttäisi Suomen kansallisia vaatimuksia. Kansallisten vaatimusten soveltaminen kotimaisiin tuotteisiin on puolestaan ristiriidassa elintarvikealan toimijoiden yhdenvertaisen kohtelun periaatteen kanssa. Kansallisen säädöksen kumoamisen jälkeen Evira voisi antaa jäätelön koostumusta ja merkintöjä koskevan ohjeen, joka perustuisi esimerkiksi Euroopan jäätelöteollisuuden (Euroglaces) standardiin.

10 § Voimaantulo

Asetusehdotus ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen antamisen jälkeen. Asetusehdotuksella kumottaisiin kananmunia ja muita linnunmunia (KTMp 1331/1995), lihaa ja lihatuotteita (KTMp 138/1996), makkaran koostumusta ja pakkausmerkintöjä (KTMp 139/1996), jäätelöä (KTMa 4/1999), mehuja ja tiettyjä vastaavia valmisteita (KTMa 943/2004), ruokasienten kaupan pitämistä (KTMa 489/2006), ruokaperunan kaupan pitämistä (690/2006) ja juustoa (KTMa (856/2007) koskevat kansalliset säädökset niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Tuotteiden, jotka täyttävät ennen tämän asetuksen voimaantuloa voimassa olleet vaatimukset, kaupan pitäminen olisi sallittua xx päivään kesäkuuta 2013 asti. Tuotteet, jotka on valmistettu ja pakattu ennen mainittua päivää, saisi kuitenkin myydä loppuun edellyttäen, että ne täyttävät ennen tämän asetuksen voimaantuloa voimassa olleet vaatimukset.

Asetusehdotuksen valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä virkatyönä. Ehdotuksesta pyydettiin lausunto seuraavilta tahoilta: STM, MMM/MAO, Evira, THL, Valvira, Tullihallitus/tullilaboratorio, AVI:t, ELY-keskukset, Suomen Kuntaliitto, Helsingin kaupunki/Ympäristöterveysyksikkö, Suomen Kuluttajaliitto, MTK, SLC, Elintarviketeollisuusliitto, Päivittäistavarakauppa, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MARA, Luomuliitto, Kotimaiset Kasvikset, Hedelmä- ja Marjanviljelijäin liitto, Lihateollisuuden tutkimuskeskus LTK, Suomen Siipikarjaliitto, Suomen pienjuustolayhdistys, Tori- ja markkinakaupan Keskusjärjestö, Suomen Eläinlääkäriliitto, Eläinlääkärihygienikkojen yhdistys, Kunnallinen ympäristö- ja terveydenhoitoyhdistys, Ympäristö- ja terveysalan tekniset sekä Suomen Elintarviketutkimuskeskus SEL. Saadut lausunnot on otettu asian jatkokäsittelyn aikana mahdollisuuksien mukaan huomioon.